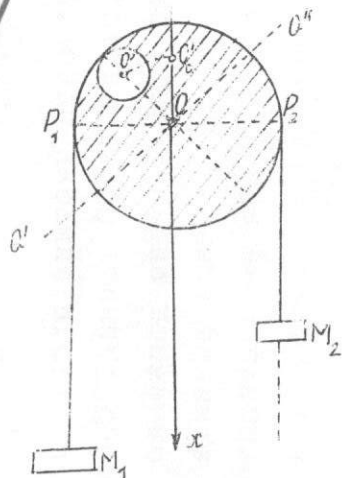

3. декември 2001г.

1. задача /75 точки/. В метален диск с радиус R е изрязан цилиндричен отвор с радиус $r = \frac{R}{3}$ и с ос, успоредна на перпендикулярната на диска права $Q'Q''$, която минава през центъра O на окръжността, ограничаваща една от основите му и отстояща на разстояние $d = \frac{2R}{3}$ от тази права /вж. фигурата/. Дискът може да се върти свободно и без триене около споменатата права $Q'Q''$, която е хоризонтална и неподвижна. През диска е прехвърлена неразтегаема нишка с нищожно малка маса, в краищата на която са окачени две тела M_1 и M_2 с маси m_1 и m_2 съответно като $m_1 > m_2$. Хлъзгането на нишката по периферията на диска да не се отчита. Масата на изрязания диск е M .

а/ Да се намерят ускоренията на телата M_1 и M_2 и големината на ъгловото ускорение на диска;

б/ Какво е движението на диска при

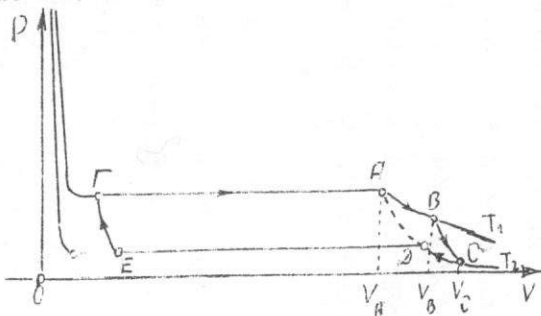
$$m_1 = m_2 = m?$$

в/ Да се определят силите на опъване на двете части на нишката M_1P_1 и M_2P_2 при $m_1 = m_2 = \frac{M}{2}$;

г/ Да се определи периода на движението на диска при малки негови трептения, ако $m_1 = m_2 = \frac{M}{2}$;

д/ Възможно ли е трептенията на диска да са малки, ако в началния момент центърът на отвора му O' е в положение O'_0 ? Обосновете отговора си!

2. задача. На фигурата са дадени две изотерми на 1 mol от дадено вещество, което може да извършва фазовия преход течност - газ.

Системата от това вещество извършва обратимия кръгов процес ГАВСДЕГ като процесите ВС и ЕГ са адиабатни. Газообразната фаза АВСД да се разглежда като идеален газ, а в състоянието Г системата е изцяло в течна фаза. Топлината на изпарение

при процеса ГА е постоянна и е $\lambda = 50 \frac{\text{J}}{\text{mol}}$, температурите на изотермите са $T_1 = 400 \text{ K}$ и $T_2 = 200 \text{ K}$, $\ln(V_B/V_A) = 0,60$ и $\ln(V_C/V_B) = 0,75$, където V_A , V_B и V_C са обемите на системата в състоянията А, В и С съответно.

а/ Да се определят извършената работа A и обмененото количество топлина Q при дадения кръгов процес;

б/ Да се определи коефициента на полезно действие /кпд/ η на топлинна машина, чието работно тяло е дадената система и то извършва периодически кръговия процес ГАВСДЕГ;

в/ Да се определи коефициента на Поасон γ на системата, който участва в уравнението на адиабатния процес ВС, имащо вида $P \cdot V^\gamma = \text{const}$;

г/ Да се определи изменението ΔU_{DA} на вътрешната енергия на системата при преминаването ѝ от състояние Д в състояние А.

Универсалната газова константа $R = 8,314 \frac{\text{J}}{\text{K} \cdot \text{mol}}$

Задачата дава 100 точки.

3. задача /125 точки/. а/ Да се намерят законите за трансформация при преход от една инерциална отправна система /ИОС/ К към друга ИОС К' на пълната механична енергия E и на проекцията p_x върху оста Ox на импулса $\vec{p}$ на едно тяло, което се движи по оста Ox на ИОС К. Началото O' на ИОС К' се движи със скорост с големина V спрямо ИОС К, абсцисните оси на К и К' постоянно съвпадат, а ординатните им оси, както и апликатните им оси са постоянно успоредни.

б/ Скоростта $\vec{v}$ на една частица постоянно лежи в координатната равнина Oxy на една ИОС К и сключва ъгъл $\tilde{\theta}$ с оста Oy . Как се трансформира ъгълът $\tilde{\theta}$ при преход от ИОС К към ИОС К'? Как се трансформира при този преход ъгълът θ между посоката на скоростта на един фотон и абсцисната ос Ox на ИОС К?

в/ Явлението, при което посоката на даден светлинен лъч спрямо един наблюдател се променя спрямо друг наблюдател, който се движи спрямо първия, се нарича светлинна аберация. Ако θ е ъгълът, който сключва светлинен лъч с оста Ox на ИОС К, а θ' е ъгълът, който сключва този лъч с оста $O'x'$ на ИОС К', то ъгълът $\Delta\theta = \theta' - \theta$ се нарича ъгъл на аберацията. Да се определи ъгълът на аберацията за лъч, който пада перпендикулярно на оста Ox , ако $V = \sqrt{3}c/2$, където c е скоростта на светлината във вакуум. Да се определи ъгълът на аберацията в общия случай, ако $V \ll c$ с точност до величини от втори порядък на V/c ;

г/ Частица с кинетична енергия $E_k = 1,6 \cdot 10^{-10} \text{ J}$, равна на утронената ѝ енергия на покой се удря в друга такава частица, която е неподвижна. Да се определят пълната механична енергия на системата от двете частици и проекциите на импулсите им върху оста Ox' спрямо ИОС К', неподвижно свързана с центъра на масите на двете частици. Да се определи и скоростта на началото ИОС К' спрямо ИОС К, спрямо

втората частица преди удара е неподвижна.

4. задача /120 точки/. Свободна микрочастица с маса в покой m_0 върши праволинейно движение по посока на оста Ox .

а/ да се определи вълната ψ , получена от наслагването на две вълни на дьо Бройл на частицата, съответстващи на нейни скорости с големина $v - \Delta v$ и $v + \Delta v$, където величината Δv е такава, че $\frac{\Delta v}{v} \ll 1$;

б/ Аргументът на по-бързо променящия се множител на ψ разглеждаме като фаза на вълната ψ , а другият множител - като модулираща функция. По-малка или по-голяма от скоростта на светлината във вакуум c е фазовата скорост на вълната ψ , т.е. скоростта, с която се движат геометричните места на точки с една и съща фаза? Какво означава получения резултат?

в/ Скоростта v_g , с която се движат максимумите на модулиращата функция се нарича групова скорост на вълната ψ . Да се определи v_g с точност до величина от порядъка на $\frac{\Delta v}{v}$;

г/ Нека микрочастицата е нерелативистска и в началния момент $t = 0$ тя е локализирана в област с ширина $\Delta x(v)$. Тогава се казва, че частицата се описва с вълнов пакет $\psi(x, t)$, който е суперпозиция на вълни на дьо Бройл и в момента t практически е отличен от 0 само в област с ширина $\Delta x(t)$. Да се определи функцията $\Delta x(t)$. Каква функция на времето е тя? Ако $m_0 = 1,67 \cdot 10^{-27} \text{ kg}$, а $\Delta x(0) = 10^{-10} \text{ m}$, каква е ширината на пакета на частицата в момента $t = 0,5 \text{ s}$?

Указание: При решаването на задачата използвайте следната формула

$$(1+x)^\alpha \approx 1 + \alpha x, (|x| \ll 1).$$

Константата на Планк е $h = 6,63 \cdot 10^{-34} \text{ J} \cdot \text{s}$.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО СЕ РЕШАВАТ ТРИ ЗАДАЧИ ОТ ЛАДЕНИТЕ ЧЕТИРИ. АКО НЯКОЙ УЧАСТНИК Е РЕШИЛ ИЛИ СЕ Е ОПИТВАЛ ДА РЕШАВА И ЧЕТИРИТЕ ЗАДАЧИ, ТО НА НЕГО СЕ НАЧИСЛЯВА БРОЙ НА ТОЧКИ, КОИТО Е РАВЕН НА НАЙ-ГОЛЯМАТА СУМА НА ПОЛУЧЕНИТЕ ОТ НЕГО БРОЙКИ ТОЧКИ ПРИ РЕШАВАНЕТО НА ТРИ ОТ ЗАДАЧИТЕ.

